

Bijlage HAVO

2011

tijdvak 2

maatschappijwetenschappen

Bronnenboekje

tekst 1

Veel ruimingen, minder dieren op het bord; de jaren nul (2000-2009) vlees onder vuur

Ja, het is dramatisch, het ruimen van tienduizenden geiten wegens de Q-koorts, net deze week, in de aanloop naar de Kerstdagen, als daverende
5 afsluiting van het decennium. Hoe schokkend ook, verrassend zijn de vernietigingspraktijken niet meer. Ze bepalen steeds meer het beeld van de intensieve veehouderij, die balanceert op een wankel koord tussen hoge
10 productie en lage kostprijs enerzijds en problemen met gezondheid, dierenwelzijn en milieu anderzijds. De vele deuken die het imago van de vleesindustrie in ruim tien jaar opliep, bleven niet zonder gevolgen. Bij ieder 'incident' klonk in vele huiskamers de verzuchting: "Nu stop ik echt met vlees eten." En, opmerkelijker: er waren
15 mensen die de daad bij het woord voegden. Sinds de Tweede Wereldoorlog was de vleesconsumptie in Nederland alleen maar gestegen, tot 88,6 kilo per persoon in 1996. Toen kwamen de bungelende kadavers van BSE en varkenspest, en begon de vleesconsumptie te dalen tot 84,7 kilo per persoon in 2008. Niet spectaculair, maar onmiskenbaar een trendbreuk in
20 een periode van toenemende welvaart. En of het nu was wegens het dierenleed, wegens het klimaat of wegens de gezondheid, al met al gebeurde er iets bijzonders: (veel) vlees eten is uit.
30 Het is de vraag hoe groot de invloed van het opkomende dierenrechtenactivisme op die trendbreuk is geweest. Een kleine groep activisten zorgde sinds eind jaren negentig voor een
35 ongekend aantal, vaak gewelddadige acties tegen nertsenfokkers, proefdier-

bedrijven, veetransporteurs en bedrijven en personen die direct of indirect bij die activiteiten zijn betrokken.
45 Volgens Erno Eskens, filosoof en bestuurslid van de stichting Dier en Recht heeft het radicale activisme averechts gewerkt. "Politici doen alles om niet geassocieerd te worden met de ideeën van de dierenactivisten."
50 Meer resultaten boekten organisaties als Wakker Dier en Varkens in Nood, aldus Eskens. "Al was het maar door de overheid te wijzen op schendingen van bestaande wetten voor bijvoorbeeld
55 veetransporten." Zowel Wakker Dier als Varkens in Nood werd eind jaren negentig – geen toeval – opgericht. Voor het eerst namen
60 organisaties het nadrukkelijk op voor de miljoenen productiedieren in Nederland. Varkens in Nood richtte zich meer op 'ons soort mensen', door het inschakelen van bekende 'ambassadeurs'
65 als Youp van 't Hek en Robert Long. Varkens in Nood bracht de 'onnodigheid' van het castreren van biggen en misstanden in veetransporten via de media onder de aandacht.
70 De dierenrechtenbeweging in het algemeen boekte enig succes. De Europese grondwet bevat voor het eerst een – weinigzeggende – bepaling over de rechten van het dier. In Nederland kwam een wetsontwerp om de nertsenhouderij te verbieden door de Tweede Kamer (maar wacht nog steeds op goedkeuring van de Eerste Kamer).
75 Uniek in de wereld was de verkiezing van de Partij voor de Dieren in het parlement, in 2005, met twee zetels. De partij van Marianne Thieme bereikte

85 weinig concreets maar boekte toch een groot succes: het dierenwelzijn, ook van het vee in de bio-industrie, staat hoog op de politieke agenda. Zowel in 2008 als in 2009 was Thieme het Kamerlid dat de meeste schriftelijke vragen stelde.

90 Wat daarbij hielp was de conclusie van de Wereldvoedselorganisatie FAO in 2008 dat de veehouderij goed is voor 18 procent van de uitstoot van broeikasgassen. Met andere woorden: de veehouderij is funest voor het klimaat – dat andere grote thema van het laatste decennium.

naar: Caspar Janssen en Gerard Reijn, de Volkskrant van 24 december 2009

tekst 2

Kamer eist onderzoek naar beleid Q-koorts

De Tweede Kamer steunt de motie van regeringspartijen PvdA en CDA voor een onafhankelijk onderzoek naar Q-koorts. Drie jaar beleid moet onder de
5 loep.
Met zalvende woorden probeerden de CDA-ministers Gerda Verburg (Landbouw) en Ab Klink (Volksgezondheid) de Tweede Kamer te overtuigen dat
10 volksgezondheid altijd bovenaan hun prioriteitenlijstje heeft gestaan in de strijd tegen Q-koorts. Maar zelfs de coalitiegenoten waren niet overtuigd. Het probleem zit volgens Kamerlid
15 Harm Evert Waalkens (PvdA), indiener van een motie tot onafhankelijk onderzoek naar Q-koorts, in de competentiestrijd tussen Volksgezondheid en Land-

bouw. De minister van Volksgezondheid is verantwoordelijk voor de bestrijding van infectieziekten bij de mens en de minister van Landbouw is verantwoordelijk voor de bestrijding van ziekten bij dieren (...).
20
25 Een onderzoekscommissie moet duidelijkheid scheppen over de aanpak van Q-koorts sinds de ziekte in 2007 in Nederland aan een unieke opmars begon. De commissie moet vrij toegang
30 krijgen tot betrokken personen en relevante documenten, en vooral onderzoeken hoe de communicatie is geweest tussen de beide ministeries en met andere betrokken organisaties als
35 VWA¹⁾ of GGD²⁾.

naar: Hans van der Lugt, NRC Handelsblad van 11 december 2009

noot 1 VWA = Voedsel en Waren Autoriteit

noot 2 GGD = Gemeentelijke of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst

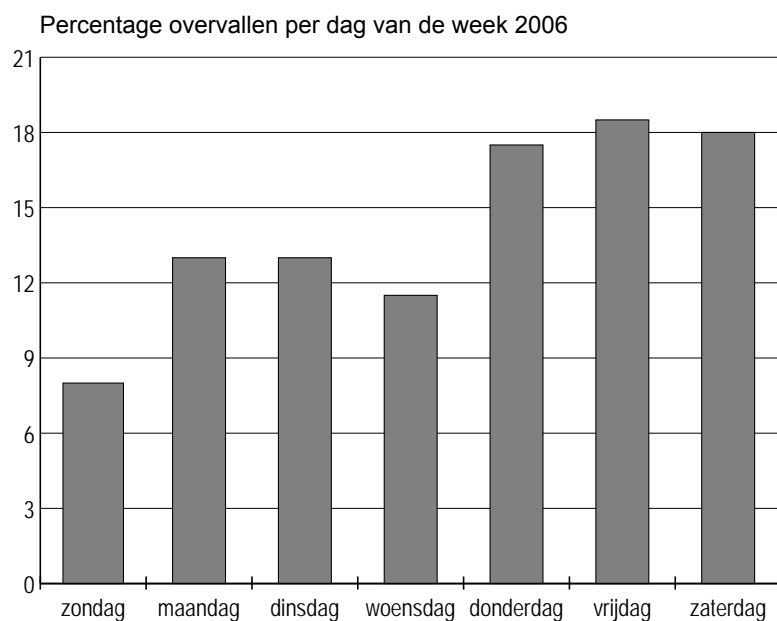
„Open debat over bio-industrie onmogelijk”

- De Tweede Kamer besloot vorige week het burgerinitiatief van Milieudefensie over de intensieve veehouderij op de agenda te zetten.
- 5 Het burgerinitiatief van Milieudefensie, genaamd ‘Stop fout vlees’, verzoekt de politiek om de intensieve veehouderij te hervormen door onder andere te kiezen voor een veehouderij zonder dierenleed
- 10 en zonder milieuvervuiling. Daarmee is niet gezegd dat de Kamer de voorstellen van de milieuclub overneemt. Integendeel. „Dat zou funest zijn voor de agrarische sector.”
- 15 „Er is onvrede in de samenleving over de intensieve veehouderij”, concludeert Wouter van Eck, campagneleider landbouw en voedsel bij Milieudefensie. „We zonnen op een manier om die
- 20 onvrede onder de aandacht van de politiek te brengen. Het burgerinitiatief kwam als geroepen.” „Het burgerinitiatief is een nieuw instrument en ik hoop op een open
- 25 dialoog met alle politieke partijen. Ik verwacht dat ze op een frisse manier naar het onderwerp zullen kijken.” De nestor van de Tweede Kamer, SGP-fractievoorzitter Van der Vlies, is daar
- 30 niet zo optimistisch over (...) De SGP’er wil het burgerinitiatief wel „zo objectief mogelijk benaderen. We moeten de burgers niet nog meer frustreren; dan maak je de kloof tussen burger en
- 35 politiek alleen maar groter.” Eén van de mogelijkheden die een burgerinitiatief biedt, is de burger politiek betrokkener te maken.
- 40 Fel verzet kan Milieudefensie ook verwachten van het CDA. De voorstellen van Milieudefensie „mogen niet, werken niet en zijn niet nodig”, aldus Kamerlid Koopmans. De milieuorganisatie koerst aan op een toekomst zonder boeren,
- 45 stelt hij. „Een halvering van de vee-stapel zonder haalbare compensatie van boereninkomens brengt armoede op het platteland.”

naar: Kees de Groot, Reformatorisch Dagblad van 2 mei 2007

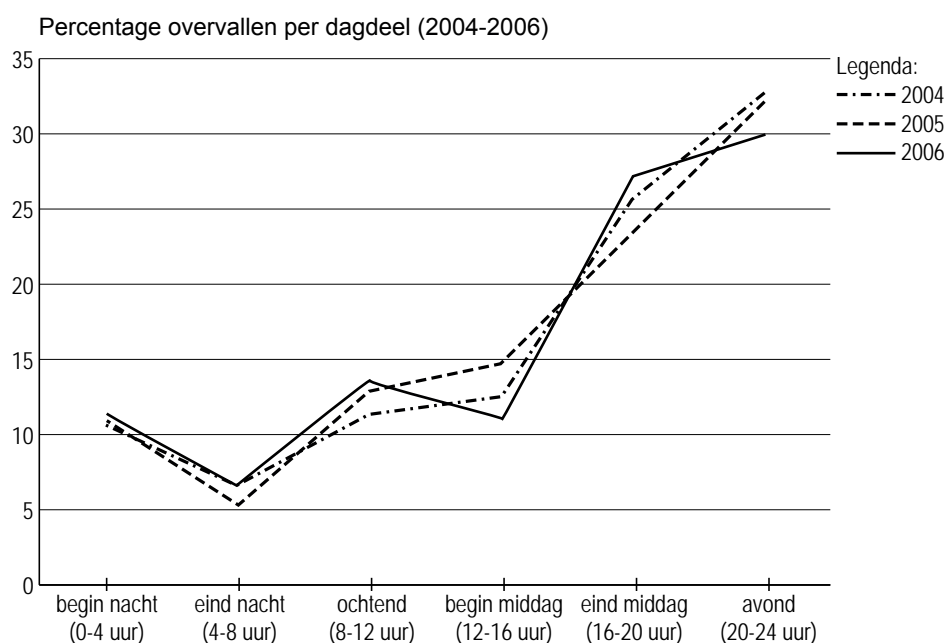
Opgave 2 Tegen de trend in: toename overvalcriminaliteit

figuur 1

naar: DNRI¹⁾, HKS²⁾ uit Secondant, februari 2008

figuur 2

naar: DNRI¹⁾, HKS²⁾ uit Secondant, februari 2008

noot 1 DNRI = Dienst Nationale Recherche Informatie

noot 2 HKS = Herkenningsdienstsysteem van de Nederlandse politie

“Meedogenloos voor een I-phone”

- Het aantal overvallen steeg in Nederland afgelopen jaar met 21 procent.
- 5 Korpschef Frans Heeres, hoofdcommissaris van de politie Midden- en West-Brabant en namens de Raad van Hoofdcommissarissen lid van de landelijke Taskforce Overvallen: “De meeste criminaliteit daalt in Nederland, maar het aantal overvallen stijgt
- 10 explosief. Door het gebruikte geweld, vaak met messen en pistolen, is de impact op slachtoffers en op de maatschappij groot.”
- 15 Aan Heeres de taak het aantal overvallen dit jaar 20 procent terug te dringen. Dat eist het kabinet. Dat lukt alleen, waarschuwt de korpschef van Midden- en West-Brabant, als de korpsen alles uit de kast halen.
- 20 Volgens Heeres moet om te beginnen de ‘heterdaadkracht’ van de korpsen omhoog. Bij een melding van een overval moet een groot vangnet worden uitgeworpen over de stad, een buurt-
- 25 onderzoek moet worden opgestart alsof er een moord is gepleegd, inclusief sms-alerts, het alarmeren van aangrenzende korpsen en het inzetten van helikopters.
- 30 Het meeste resultaat verwacht de hoofdcommissaris echter van een ander soort maatregelen. Dat blijkt uit de praktijk als winkeliers onderlinge alarm-systemen en camera’s installeren,
- 35 pinnen voor kleine bedragen toestaan en op wisselende tijden en met meerdere werknemers de dagopbrengst wegbrengen.
- 40 Wie zich afvraagt wat die kleurrijke stickers bij winkeldeuren betekenen: die helpen bij het schatten van de lengte van wegrennende overvallers. Ook het lager ophangen van camera’s is een goed idee: dan zie je gezichten onder honkbalpetten en capuchons.
- 45 De keerzijde van deze maatregelen is dat overvallers hun aandacht hebben verlegd naar woningen.

naar: Noël van Bommel, de Volkskrant van 29 januari 2010 (fragment)

tekst 5

Cohen wil overvallers uitkleden

AMSTERDAM – Burgemeester Job Cohen wil van jonge overvallers de scooter, horloge of dure kleding afpakken. Cohen wil daarmee een signaal afgeven, na de verontrustende berichten over de golf aan overvallen die Amsterdam treft.

Het betreft, aldus Cohen, een serie maatregelen die ‘de driehoek’ – burgemeester, politie en justitie – in Amsterdam wil treffen. Aanleiding is de stijging van het aantal overvallen, vorig jaar met elf procent, hoewel Amsterdam de bestrijding van de kleine criminaliteit juist tot speerpunt van het beleid had gemaakt. Voor Cohen is het daarom tijd

“om krachtig op de geweldsspiraal te reageren”.

Een van de plannen is de uitbreiding van de ‘pluk ze-wetgeving’ voor grote criminelen, die ook jonge overvallers moet treffen. Waar van grote criminelen het jacht of de auto wordt ingenomen, wordt er nu aan gedacht dat te doen met de luxe producten waar jonge rovers waarde aan hechten.

Cohen wil ‘echt alles uit de kast halen’ om het aantal overvallen terug te dringen. “Uiteindelijk moeten ze natuurlijk ook worden opgepakt en opgesloten.”

naar: Ton Damen, Het Parool van 7 januari 2010

tekst 6

Kamer akkoord met aanscherping pluk ze-wetgeving

15 april 2010, wetsvoorstel – Justitie-minister Hirsch Ballin wil gemakkelijker beslag kunnen leggen op winsten uit criminele activiteiten. Zijn voorstel om de ‘pluk ze’-wetgeving aan te scherpen, krijgt de warme steun van alle fracties.

Hirsch Ballin wil ook meer mogelijkheden om onderzoek te doen naar het vermogen van veroordeelden. Verder wil hij de ‘pluk ze’-maatregelen niet alleen op de zware criminaliteit, maar

ook op lichte(re) vergrijpen van toepassing verklaren. Een goede zaak, oordeelt Van Haersma Buma (CDA): “Criminelen raak je het hardst in hun portemonnee en dit voorstel maakt het makkelijker om ze te plukken.” Heerts (PvdA), De Roon (PVV), Teeven (VVD) en Gerkens (SP) delen die mening.

Veroordeelden moeten voortaan aantonen waar hun vermogen vandaan komt. Alle woordvoerders zijn het hiermee eens. (...)

naar: <http://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/verslagen/>

De overvaller in beeld

Door Marinka de Jong en Ad Hekkert

Verdachten zijn bijna altijd mannen en tweederde van hen is jonger dan 25 jaar. Opvallend is de verjonging (de
5 ondergrens verschoof naar 14-15 jaar). Vrijwel alle dadergroepen zijn etnisch gemixt. Verdachten kennen elkaar vanuit de buurt, school, vrijetijds-
10 besteding of zelfs uit de gevangenis. Uit informatie van ketenpartners blijkt dat veel daders gedragsproblemen vertonen of een gediagnosticeerde gedragsstoornis hebben. Veel daders (86 procent) hebben een crimineel
15 verleden en zijn al jong gestart. Daders zijn veelal laag opgeleid. Meer dan een derde spijbelt en schoolprestaties laten vaak te wensen over. De arbeidsparticipatie is ook slecht.
20 Een derde van de verdachten gaat niet

naar school, heeft geen baan en zelfs geen uitkering. Een groot deel van de daders heeft moeite met gezag. Men houdt zich thuis, op school, maar ook
25 bij de reclassering en zorginstellingen niet aan afspraken. De helft van de verdachten gebruikt (bijna dagelijks) drugs, zij het vaker soft- dan harddrugs. Veel verdachten verkeren in (ernstige)
30 financiële problemen. Oorzaken hiervan zijn uitgaven aan middelengebruik, gokken, telefoonrekening en een luxe levensstandaard. Een groot deel van de jeugdige verdachten uit de populatie heeft te maken met een gezins- en opvoedingssituatie zonder structuur en toezicht. Opvallend is dat 42 procent van de daders tot en met 24 jaar, geen enkel contact heeft
40 met hun vader.

naar een artikel uit Secondant nr 3/4 juli-augustus 2009

De auteurs zijn werkzaam als strategisch analist bij de Regionale Informatie Organisatie, politie Rotterdam-Rijnmond.

Opgave 3 Beeldvorming

tekst 8

Wendy van Dijk als Ushi én Lucretia (Dushi)

Vanaf 24 oktober komt Wendy van Dijk terug met haar typetje Ushi. Maar Van Dijk heeft nóg een alter ego: Lucretia. Een zeer aanwezige, kleurrijke diva uit Curaçao, meldt RTL. De hilarische avonturen van deze schaamteloos openhartige dames zijn wekelijks te zien in *Ushi & Dushi* bij RTL4.

De woordvoerder vertelt: Lucretia is een welbespraakte, zelfbewuste Antilliaanse vrouw die als sterreporter voor TêléCuraçao werkt. Ze is zeer ambitieus, hoewel ze de echt zware inspanningen tot een minimum probeert te beperken. Lucretia is, samen met haar cameraploeg en haar *personal assistant* Irmgard, in Nederland om verslag te doen van typisch Hollandse gebruiken en gekke fenomenen voor de Antilliaanse televisiezender TêléCuraçao.

bron: *Mediajournaal.nl* van 3 oktober 2009

tekst 9

Over Dushi: beeldvorming is wel degelijk van belang

Maandag 09 november 2009 | Djehuti Ankh Kheru | Reacties: 4

5 Wanneer kritiek wordt geleverd op in programma's aangetroffen stereotypen, dan wordt die discussie onder de tafel
10 geveegd met een argument dat erop neerkomt dat beeldvorming totaal niet belangrijk is; iets zou immers niet kwaadaardig, maar grappig bedoeld
15 zijn. Maar als beeldvorming niet zo belangrijk was, waarom wordt dan door het hele bedrijfsleven, *celebrities*, de politie, de belastingdienst (leuker kunnen we het niet maken, wel
20 makkelijker!) en de Nederlandse staat (Holland promotion) zoveel aandacht en zorg besteed aan *public relations*? Zodra zwarte mensen zich echter druk maken om een beeld dat van hen gevormd wordt dan krijgen ze stevast te horen dat het hier niet gaat om beeldvorming, maar om een grapje.

(...) Apengeluiden op de voetbalvelden werd jarenlang oogluikend toegestaan, maar er werd pas opgetreden tegen dit verbale geweld in stadions toen de autochtone Sylvie van der Vaart werd beledigd (...).

Racistische mythes

30 Witte mensen/bevolkingsgroepen komen wel degelijk in het geweer als ze het gevoel hebben dat hun imago wordt beschadigd. Sterker nog, er wordt naar ze geluisterd. Dus vraag je je af
35 waarom zwarte mensen met dooddoeners worden bekogeld als ze protesteren tegen tv-beelden die zij als racistische vooroordelen zien. Zo is er momenteel een karikatuur van de Antilliaans/Surinaamse vrouw te zien
40 in het programma van Wendy van Dijk genaamd *Ushi en Dushi*. Los van het gegeven dat Van Dijk het verschil niet

45 blijkt te weten tussen Antillianen en Surinamers worden tal van in wezen racistische mythes over de zwarte mens in het algemeen, maar de zwarte vrouw in het bijzonder, in dat programma bevestigd.

50 **Slavenhandelaren**

Racistische stereotyperingen gerelateerd aan zaken als domheid, luiheid en onmogelijkheid. Vooroordelen die - wat West-Europa betreft - voor het eerst opdoken in de logboeken en memoires van slavenhandelaren als Bosman en Barbot. (...) Want als de zwarte mens een onmens is dan mag zij/hij ook als dusdanig behandeld worden (...)

Karaktermoord

(...) En helaas doen de racistische stereotyperingen die Van Dijk heden ten tonele brengt, denken aan die lelijke tijd. Wat door de gevestigde orde als een 'onschuldig' grapje wordt gepresenteerd, is voor anderen een zeer serieuze zaak, want op basis van de eerder om allerlei redenen gecreëerde beelden over domheid, luiheid en onmogelijkheid, zijn de carrières van talloze talentvolle zwarte mensen tijdenlang gefrustreerd, ook na de juridische afschaffing van de slavernij.

Reacties:

Jeroen

Dinsdag 10 november 2009 13.02 u

(...) Een bepaald bewustzijn dat zich niet slechts tot bepaalde bevolkingsgroepen zal laten beperken, maar uiteindelijk alle andere groepen in dit land onvermijdelijk zal discrimineren (...)

Bewustzijnsbeweging EBU-Akademiya

Maandag 09 november 2009 20.56 u

Geachte redactie, Waar sommigen onder het mom van "Amusement" (...)

(...)

naar: <http://www.Wereldjournalisten.nl/about/> (ingekort)

75 Denk aan het feit dat zwarten tot zeer recentelijk nooit de top in de (internationale) politiek of in het bedrijfsleven konden bereiken. Denk aan het feit dat zwarte vrouwen lang geen grote missverkiezingen konden winnen of de top bereiken in de modellenwereld.

Jörgen Raymann

Sterker nog, nog steeds krijgt een zwarte vrouw of man vandaag de dag amper kans om op haar of zijn beurt op *prime time* op de Nederlandse beeldbuis naar eigen inzichten witte Nederlanders belachelijk te maken zoals Van Dijk ruimschoots de kans krijgt andere culturen door de mangel te halen; Jörgen Raymann blijft wijselijk in zijn rol door zich te beperken tot zelfspot, hij doet zover bij mij bekend slechts 'allochtone' typetjes.

95 Tja, hoe komt het eigenlijk dat geen enkele zwarte vrouw de kans krijgt om op *prime time* ongedwongen haar ding te doen op de Nederlandse tv zoals Van Dijk die kans krijgt? Is dat omdat grote bazen van de Nederlandse omroepen misschien onbewust beïnvloed zijn door (bovengenoemde) vooroordelen? En als dat zo is, dan is beeldvorming toch wel degelijk belangrijk?

Uit de biografie van Djehuti Ankh Kheru: ... is auteur van onder meer 'Zwarte vrouwen als wetenschappers & uitvinders' en 'De terugkeer van de Black Star Line' (over het gebruik van woorden als allochtoon, creool, neger en kleurling). Hij werd geboren in Suriname en groeide op in Nederland. Hij zag en ondervond aan den lijve dat veel mensen met een donkere huidskleur een negatief zelfbeeld ontwikkelden.

tekst 10

Wereldjournalisten.nl; het nieuws met andere ogen

- Een on-Nederlandse kijk op het nieuws, dat biedt Wereldjournalisten.nl.
- De site brengt nieuws uit migrantengemeenschappen, draagt nieuwe gezichtspunten aan over de multiculturele samenleving en wijst bezoekers op literatuur, websites en bijeenkomsten.
- Maar wereldjournalisten is ook een podium voor nieuw journalistiek talent met een niet-Nederlandse achtergrond en een forum voor discussie over actuele gebeurtenissen en de achtergronden daarvan.
- De site werkt samen met *ex Ponto Magazine* dat ruimte biedt aan achtergronden en analyses over de landen van herkomst van vluchtelingen en andere migranten.
- 20 Wereldjournalisten.nl is in 2007 tot stand gekomen in samenwerking met *VON* en *On File* en met financiële steun van het ministerie van OCW, het Stimuleringsfonds voor de Pers en het Europees Vluchtelingen Fonds.
- 25 Ook het Europees Integratie Fonds en het VSB-fonds leveren een bijdrage aan Wereldjournalisten.nl.
- 30 Mira Media is initiatiefnemer en uitgever van Wereldjournalisten. Er is een redactiestatuut.

naar: <http://www.Wereldjournalisten.nl/about/>

tabel 1

Opvattingen over andere etnische groepen naar etnische herkomst (gemiddelden op een schaal van 0 (zeer negatieve gevoelens) tot 100 (zeer positieve gevoelens))

	over Turks	over Marokkaans	over Surinaams	over Antilliaans	over autochtoon	over migranten	over asielzoekers
Turks		45	48	37	66	72	43
Marokkaans	60		57	49	66	65	55
Surinaams	55	46		48	71	74	53
Antilliaans	54	48	62		67	62	54
autochtoon	55	45	58	48		68	54
totaal	56	46	56	45	67	68	52

naar: SCP (SIM'06, gewogen gegevens)